

SANT MORI

Sempre que em ve a la memòria, com un malson, el record de l'espai inacabable dels quaranta anys de captiveri i opressió, se'm presenta, com a tants i tants ciutadans i ciutadanes d'aquest desventurat país, la visió espessa i pestilent d'una negritud absoluta i d'un sord i asfixiant silenci, talment com si anés dins un túnel sense sortida, on tots hem passat, lassos, arrossegant els peus i sense esma.

Han estat uns anys de persecució, de sabres alçats i amenaçadors i d'accions d'una política al servei del règim, prompta a apallissar-te i dur-te a judici sense causa racional i amb carta blanca per denigrar-te i fer-te perdre la dignitat d'home. Tota una estructura paranoica i psicòpata a mercè d'uns quants i d'unes organitzacions militars, econòmiques o eclesials al servei no pas d'una nació, sinó d'apetits de poder en exclusiva que van atemptar i van destruir allò que és més essencial en la vida humana: la llibertat, que comporta dignitat, justícia i emancipació de vicis incivils.

Sota aquestes realitats inconfessables, anàvem els vençuts d'una guerra intestina i absurda, castigats i fustigats

a causa de la nostra fidelitat a unes idees més nobles i més obertes, més compartides i acceptades per una majoria, que les urnes públiques havien consensuat i que la bota militar i la mesquinesa de molts va abatre sense justícia i amb supèrbia al servei de l'Espanya negra, prepotent i cavernícola.

Ja sóc gran, i la meua vellesa em permet recordar la dictadura de Primo de Rivera, per exemple, quan un decret inic i destructor, irós contra la personalitat de la nostra terra, prohibí l'ensenyament en català a les nostres escoles, i l'infant que jo era aleshores hauria d'haver estat oprimint i devaluat si no hagués estat per la prudència i l'habilitat del director de la meua escola, que va saber obviar destrament aquell decret de trista memòria. O bé, quan hom havia dissenyat amb sentit nostrat la futura i immediata Exposició Internacional de Barcelona per a l'any 1929, Primo de Rivera abaté el projecte amb ira i mala voluntat i el suplí per un altre de radicalment espanyolista i del tot absurd. Vaig viure també el triomf de la Segona República i l'evasió d'Alfons XIII a l'estranger, l'any 1931, i les successives fluctuacions i peripècies d'una república que aquí, al nostre país, es volia catalana i que Madrid no havia d'acceptar; o bé els fets d'octubre de 1934, complexos a causa dels seus contrastos, sociosindicals a Astúries i independentistes a Catalunya; també l'anomenat Bienni Negre immediatament posterior, amb l'emergència de la drete espanyola; el triomf del Front Popular a les urnes i el retorn a una concepció més democràtica, el febrer de 1936; els desordres i els abusos d'una esquerra anarquitzant que enverinà a sang i foc el nostre país i arreu de l'Estat; i la Guerra Civil de 1936 a 1939, en principi inevitable a causa de la crispació política d'aleshores i de la revolta militar.

ESPOLLA

Però també vaig viure, com ja he dit, la funesta pau de cementiri de 1939 a 1975 –any que, com sabem, va morir el dictador–, com molts i moltes d'altres, amb asfíxia, temor, i desproveït i processat, vigilat i moralment emmordassat. Vaig tenir bons companys a la Universitat que pensaven com jo, mentre eludíem la persecució dels esbirros del SEU. Vaig ser fundador de la revista clandestina *Ariel* i em jugava la llibertat per escriure i publicar en català sense permís, fins que la policia me la va prendre, la llibertat. Vaig editar diversos llibres en català, tot passant per la censura duríssima del règim. Vaig escriure també treballs i llibres científics. Vaig organitzar representacions de teatre medieval i renaixentista al Tinell de Barcelona, fins que la Universitat Autònoma d'aquesta ciutat em va proporcionar una càtedra interina de literatura catalana, fins a la meua jubilació, el 1984. Vaig celebrar amb alegria i amb temor la transició fins a la vinguda de la democràcia, a través de la qual he viscut entre l'esperança i la defraudació, en experimentar la indefinició i el joc brut dels partits polítics centralistes contra Catalunya, que no volen entendre ni comprendre, amb totes les conseqüències i dins la plena llibertat que havíem somniat.

No he de donar lliçons a ningú i menys a la joventut sobre el comport de cadascú, siguin quines siguin la seva classe i la seva edat. Però sí que voldria que la nostra joventut prengués consciència que cadascú ha de ser ell mateix, lliure i deslliurat de falses veus de sirena, s'ha de crear la seva pròpia escala de valors i hi ha de ser fidel amb totes les conseqüències, s'ha de respectar ell mateix i ha de respectar els altres, ha de pensar que la seva llibertat acaba allà on comença la dels altres, que aquesta llibertat i aquest respecte és inherent a la seva condició humana, que, si vol ser respectat en la seva ideologia i les seves creences, ha de respectar les dels seus congèneres, i ha de ser responsable d'ell mateix, del seu treball, de la penosa però mai prou apreciada situació d'home pensant i sensible dins aquest decurs misteriós i imprevisible que en diem la vida.

Estimo i valoro com és degut la joventut, que irromp i acaba d'irrompre en el futur de la nostra història, la nostra cultura i la nostra singularitat com a poble.

Josep Romeu i Figueras

Text llegit al Paraninf de la Universitat de València, el 28 d'octubre del 2001, com a participació de l'autor al *Manifest-testament de la literatura catalana del segle*.

